

วิธีการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

สถานที่ดำเนินการวิจัย

(Locale of the Study)

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการในพื้นที่หมู่บ้านแม่ใจ ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอแม่แตง ลักษณะภูมิประเทศบ้านแม่ใจเป็นที่ดอน การคมนาคมมีเส้นทางคมนาคมติดต่อกับอำเภอแม่แตงได้ 2 ทางคือ ถนนผ่านตำบลอินทิล ระยะทางประมาณ 13 กิโลเมตร และทางตำบลช่อแล ระยะทาง 15 กิโลเมตร สำหรับพื้นที่การเกษตรนั้นอยู่ทั้งในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทาน

เหตุผลที่เลือกหมู่บ้านแม่ใจ ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. ชุมชนบ้านแม่ใจ ประชากรส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาพยากจนอยู่ ซึ่ง วิณี นุ่มฤทธิ์ (2533, 37) ได้ระบุว่า เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่อครอบครัว 19,411.70 บาท แต่เมื่อคิดเป็นรายได้ต่อคนต่อปีจากจำนวนต่อครอบครัวที่เท่ากับ 3.67 คนต่อครอบครัว ปรากฏว่ารายได้อ่อนคนนั้นจะต่ำมาก คือ 5,289.29 บาทต่อคนต่อปี ซึ่งเทียบกับรายได้ของประชากรไทยปี 2529 มีรายได้เฉลี่ย 17,700 บาทต่อคนต่อปี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2531 : 246)

2. ชุมชนบ้านแม่ใจ เป็นสถานที่จัดทำโครงการปฏิบัติการภาคสนาม (field laboratory) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสถานที่เรียนรู้จากประสบการณ์ของคณาจารย์และนักศึกษา โดยภาควิชาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่ใจ ร่วมกับภาควิชาเศรษฐกิจชนบทของมหาวิทยาลัย Alberta ประเทศ Canada

ผู้ให้ข้อมูล

(The Respondents)

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยได้แก่ เกษตรกรที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือสามีหรือภรรยา หรือทั้งสองคนที่อาศัยและดำเนินกิจกรรมในบ้านแม่โจ้ ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 101 ครอบครัว โดยจะเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด เพราะมีจำนวนไม่มากและอยู่ในวิสัยที่จะเก็บข้อมูลได้ทั้งหมด ซึ่ง นัชชัย ทนุผล (2532 : 144) กล่าวว่า ...ขนาดของประชากรเป้าหมายไม่มากเกินไป สามารถและอยู่ในวิสัยที่จะศึกษาเก็บข้อมูลได้ทุกหน่วย ก็ควรจะศึกษาประชากรทั้งหมด เพื่อความถูกต้องและแม่นยำ อีกทั้งไม่จำเป็นต้องใช้สถิติมาประมาณ...

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

(Research Instrument)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวทางของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นคำถามประเภททั้งแบบปลายเปิด (open ended question) และคำถามแบบปลายปิด (close ended question) โดยในแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติส่วนบุคคลของครอบครัวเกษตรกรในบ้านแม่โจ้ ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้แก่ เพศ สถานภาพการสมรส อายุ การศึกษาและอาชีพ ลักษณะของครอบครัว ได้แก่ ขนาดครัวเรือน องค์ประกอบทางเพศ ช่วงการดำเนินชีวิต และโครงสร้างของครอบครัว สังคมและจิตวิทยาของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ การเป็นสมาชิกในองค์การของชุมชน และเป้าหมายของครอบครัว

ตอนที่ 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจของครอบครัวเกษตรกรในบ้านแม่โจ้ ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ รายได้ของครอบครัว จำนวนแรงงาน และระดับความเป็นอยู่

ตอนที่ 3 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของครอบครัวเกษตรกรใน
ด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนบ้านแม่โจ้ ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่
การวางแผนครอบครัว การดูแลสุขภาพและโภชนาการ การใช้สินเชื่อและการชำระคืนและการ
ผลิตในฟาร์ม

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ (Operational Definitions)

คุณสมบัติส่วนบุคคล (personal characteristics) หมายถึง เพศ อายุ ระดับ
การศึกษาและอาชีพของผู้ให้ข้อมูลตามรายละเอียดที่ใช้ในการดำเนินงานดังต่อไปนี้คือ

เพศ (gender) หมายถึง เพศชายหรือเพศหญิงซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างกันของผู้ให้
ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 1) เพศชายผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว 2) เพศหญิงผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว

อายุ (age) หมายถึง ช่วงเวลานับเป็นปีตั้งแต่เกิดจนถึงเวลาบันทึกข้อมูล โดยแบ่งผู้
ให้ข้อมูลออกเป็นกลุ่มดังต่อไปนี้คือ 1) อายุน้อย (30 ปี และต่ำกว่า) 2) อายุปานกลาง
(31 ถึง 50 ปี) และอายุมาก (51 ปีและมากกว่า)

ระดับการศึกษา (level of educational attainment) หมายถึง ระดับการ
ศึกษาสูงสุดที่ผู้ให้ข้อมูลได้รับจากการศึกษาภาคปกติ แบ่งเป็น 1) ไม่ได้รับการศึกษาเลย (ไม่
ได้เข้าโรงเรียน) 2) ระดับต่ำ (ป.1 ถึง ป.6 และต่ำกว่า) 3) ระดับปานกลาง (โรง
เรียนมัธยม วิทยาลัย อาชีวศึกษา/เทคนิค) และ 4) ระดับสูง (อุดมศึกษา)

อาชีพ (occupation) หมายถึง การงานที่ผู้ให้ข้อมูลทำสำหรับเลี้ยงชีวิตและเลี้ยง
ครอบครัว แบ่งออกเป็น 1) อาชีพเดี่ยว (หนึ่ง) และ 2) หลายอาชีพ (มากกว่าหนึ่ง)

ลักษณะของครอบครัว (family characteristics) หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ของครัวเรือนของผู้ให้ข้อมูลในด้านขนาดครัวเรือน องค์ประกอบทางเพศ ช่วงการดำเนินชีวิต และโครงสร้างของครอบครัว ดังรายละเอียดต่อไปนี้คือ

ขนาดครัวเรือน (household size) หมายถึง จำนวนบุคคลที่อยู่ในบ้านเรือนเดียวกัน ซึ่งยังไม่แยกครัวเรือน แบ่งเป็น 1) ครัวเรือนขนาดเล็ก (1-3 คน) 2) ครัวเรือนขนาดปานกลาง (4-6 คน) และครัวเรือนขนาดใหญ่ (7 คนและมากกว่า)

องค์ประกอบทางเพศ (sex composition) หมายถึง จำนวนผู้ชายและผู้หญิงในครัวเรือนแบ่งเป็น 1) ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้ชายมากกว่า 2) ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้หญิงมากกว่า และ 3) ครัวเรือนที่มีจำนวนผู้ชายและผู้หญิงเท่ากันทั้ง 2 เพศ

ช่วงการดำเนินชีวิต (family life cycle stage) หมายถึง ช่วงเวลาในระยะต่าง ๆ ของครอบครัว ได้แก่ 1. ระยะครอบครัวเริ่มต้น ระยะนี้เริ่มตั้งแต่มีการแต่งงานไปจนกระทั่งลูกคนแรกเกิด 2. ระยะครอบครัวขยาย ระยะนี้อยู่ระหว่างคู่สมรสให้กำเนิดบุตรคนโตไปจนถึงคนสุดท้าย 3. ระยะบุตรเข้าโรงเรียน ระยะนี้บุตรคนแรกเริ่มเข้าโรงเรียนอนุบาลและเรียนไปจนจบการศึกษาตามขั้นตอนที่ตนต้องการและพร้อมที่จะเข้าทำงานหรืออาจเลยไปถึงตอนที่บุตรได้ทำงานกันแล้ว 4. ระยะบุตรสร้างหลักฐานหรือระยะบุตรพึ่งตนเอง ระยะนี้เป็นช่วงเวลาที่สมาชิกในครอบครัวทำงาน เพื่อประกอบอาชีพหรือในระยะนี้บุตรบางคนเริ่มจะแต่งงานและสามารถเลี้ยงตัวเองได้ 5. ระยะเกษียณอายุหรือระยะเปลื้องภาระ ระยะนี้เริ่มต้นเมื่อบุตรทุกคนแยกครอบครัวออกไปตั้งหลักฐานของตนเองกันหมดแล้ว หรือบุตรบางคนอาศัยอยู่ร่วมชายคาเดียวกันกับพ่อแม่ แต่ก็สามารถเลี้ยงตัวเองได้ แต่อาศัยอยู่เป็นเพื่อนช่วยดูแลพ่อแม่ก็ได้

โครงสร้างของครอบครัว (family structure) หมายถึง องค์ประกอบของครอบครัวที่บุคคลต่างเพศตั้งแต่สองคนขึ้นไปรวมกันอย่างสามีภรรยาแล้วขยายขึ้นตามลำดับ ตามขนาดของครอบครัวนั้น ๆ แบ่งออกเป็น ครอบครัวเดี่ยว (พ่อ แม่ และลูก) ครอบครัวขยาย (ครอบครัวเดี่ยวอยู่ร่วมกับญาติ พี่น้องอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน)

สังคมและจิตวิทยา (socio-psychological) หมายถึง การเป็นสมาชิกในองค์กรการ
ของชุมชน และเป้าหมายของครอบครัว ดังรายละเอียดต่อไปนี้คือ

การเป็นสมาชิกในองค์กรของชุมชน (membership in community organiza-
tion) หมายถึง ความรับผิดชอบ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานหรือกิจกรรมของชุมชน
ตลอดจนจำนวนองค์กรซึ่งเข้าร่วมเป็นสมาชิกและตำแหน่งในองค์กรที่ได้รับ โดยแบ่งเป็น

- ก. การเป็นสมาชิกในองค์กรของชุมชน
- ข. ปริมาณที่เป็นสมาชิกต่ำ (1 กลุ่ม) ปานกลาง (2 ถึง 3 กลุ่ม) สูง (4 กลุ่ม
และมากกว่า)
- ค. ตำแหน่งที่ได้รับในกลุ่ม ได้แก่ สมาชิกหรือกรรมการ หรือทั้ง 2 ตำแหน่ง

เป้าหมายของครอบครัว (family goals) หมายถึง จุดมุ่งหมายใด ๆ ที่ครอบครัว
ต้องการจะได้รับหรือต้องการจะมีหลังจากช่วงเวลาหนึ่งที่ได้ดำเนินการใด ๆ ไป โดยแบ่งออก
เป็น

ก. ลักษณะของเป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายพิเศษ ได้แก่ สิ่งที่ผู้ตอบต้องการที่สุด
สำหรับครอบครัว เช่น ต้องการที่จะสามารถส่งบุตรทั้งหมดเข้าเรียนจนได้รับปริญญา เป้าหมาย
ทั่วไป ได้แก่ เป้าหมายที่ไม่ค่อยจะจำเพาะเจาะจงที่ผู้ตอบต้องการสำหรับครอบครัว เช่น การ
ปรับปรุงสภาพชีวิตให้ดีขึ้น

ข. ระยะเวลาของเป้าหมาย แบ่งออกเป็น เป้าหมายระยะสั้น ได้แก่ ช่วงเวลา
ที่ผู้ตอบต้องการบรรลุเป้าหมายจากช่วงที่ให้สัมภาษณ์ไปเป็นเวลา 1 ปี เป้าหมายระยะยาว ได้
แก่ ช่วงที่ต้องการจะบรรลุเป้าหมายนับจากช่วงที่ให้สัมภาษณ์ไปเป็นเวลา 1 ปี จนถึง 5 ปี

เศรษฐกิจ (economic) หมายถึง รายได้ของครอบครัว จำนวนแรงงาน และระดับ
ความเป็นอยู่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้คือ

รายได้ของครอบครัว (family income) ได้แก่ จำนวนเงินรายได้ทั้งหมดที่เป็นเงินสดของครอบครัวผู้ให้ข้อมูลในระหว่างปี พ.ศ. 2533

จำนวนแรงงาน (labor force participation) ได้แก่จำนวนสมาชิกที่ประกอบอาชีพในครัวเรือน ซึ่งแบ่งออกเป็น 1) ระดับน้อย (น้อยกว่า 2 คน) 2) ระดับปานกลาง (2 คน) 3) ระดับมาก (มากกว่า 2 คน)

ระดับความเป็นอยู่ (level of living) ได้แก่ ระดับความเป็นอยู่ที่ดีทางด้านวัตถุหรือปริมาณวัตถุที่ครอบครอง โดยจัดในรูปแบบของระดับคะแนน ซึ่งให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลระบุตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. สภาพการถือครองที่ดินทำการเกษตร ไม่มี = 0 คะแนน, ทำนรี = 1 คะแนน, เข้าทั้งหมด = 2 คะแนน, เข้าบางส่วนและเป็นของตนเองบางส่วน = 3 คะแนน, รั้วจำนองของผู้อื่น = 4 คะแนน, รวมหลายลักษณะ = 5 คะแนน และเป็นของตนเองทั้งหมด = 6 คะแนน

2. พื้นที่ในการประกอบอาชีพการเกษตร ไม่มี = 0 คะแนน, 0 - 5 ไร่ = 1 คะแนน, 6 - 10 ไร่ = 2 คะแนน, 11 - 15 ไร่ = 3 คะแนน, 16 - 20 ไร่ = 4 คะแนน และมากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป = 5 คะแนน

3. ยุ้งนาง ไม่มี = 0 คะแนน, ของชุมชนใช้ฟรี = 1 คะแนน, เข้ายุ้งนางผู้อื่น = 2 คะแนน, เป็นยุ้งนางของตนเอง = 3 คะแนน

4. สภาพการถือครองบ้านที่อยู่อาศัย อยู่ฟรี = 1 คะแนน, เข้าอยู่ = 2 คะแนน, เป็นบ้านของตนเอง = 3 คะแนน

5. ค่าใช้จ่ายในการถือครองบ้านที่อยู่อาศัย ไม่ได้เช่า = 1 คะแนน, เช่า = 2 คะแนน, เช่าต่ำกว่าเดือนละ 500 บาท = 3 คะแนน, เช่าเดือนละ 500-1,000 บาท = 4 คะแนน, เช่ามากกว่าเดือนละ 1,000 บาท = 5 คะแนน

6. ลักษณะของบ้าน ชั้นเดียวใต้ถุนสูง = 1 คะแนน, ชั้นเดียวติดพื้นซีเมนต์ = 2 คะแนน, ชั้นครึ่ง = 3 คะแนน, สองชั้น = 4 คะแนน และมากกว่า 2 ชั้น = 5 คะแนน

7. หลังคาของบ้าน ภูเขาหรือใบตองตึง = 1 คะแนน, ภูเขาหรือใบตองตึงรวมสังกะสี = 2 คะแนน, สังกะสี = 3 คะแนน และกระเบื้อง = 4 คะแนน

8. ฝาผนังของบ้าน ภูเขาหรือใบตองตึง = 1 คะแนน, ไม้ไผ่ = 2 คะแนน, ภูเขาหรือใบตองตึงรวมกับไม้ไผ่ = 3 คะแนน, ไม้ไผ่หรือไม้เนื้ออ่อน = 4 คะแนน, ปูนซีเมนต์ = 5 คะแนน และ ไม้สัก = 6 คะแนน

9. พื้นบ้าน พื้นดิน = 1 คะแนน, ไม้ไผ่ = 2 คะแนน, ดินกับไม้ไผ่ = 3 คะแนน, ดินกับไม้เนื้ออ่อน = 4 คะแนน, ดินกับปูนซีเมนต์ = 5 คะแนน, ไม้เนื้ออ่อนกับไม้ไผ่ = 6 คะแนน, ปูนซีเมนต์ = 7 คะแนน และ ไม้สัก = 8 คะแนน

10. ห้องที่ให้ประโยชน์ใช้สอย ให้คะแนนตามจำนวนห้อง ห้องละ 1 คะแนน

11. ล้อมที่ใช้ ไม่มี = 0 คะแนน, ร่องน้ำ = 1 คะแนน, หลุมดิน = 2 คะแนน, เหมืองน้ำ = 3 คะแนน และบ่อซีเมนต์ = 4 คะแนน

12. น้ำที่ใช้ในบ้าน น้ำคลอง ทนง บึง = 1 คะแนน, น้ำบ่อ = 2 คะแนน และ น้ำประปา = 3 คะแนน

13. แสงสว่าง ใช้ตะเกียงน้ำมันก๊าด = 1 คะแนน, น้ำมันเชื้อเพลิง = 2 คะแนน, ไฟฟ้า = 3 คะแนน

14. เชื้อเพลิงในการปรุงอาหาร ใช้ไม้ฟืน = 1 คะแนน, ใช้ถ่าน = 2 คะแนน, ใช้แก๊ส = 3 คะแนน และใช้ไฟฟ้า = 4 คะแนน

15. ยานพาหนะที่มีอยู่ในปัจจุบัน ไม่มี = 0 คัน, รถเข็น = 1 คัน, รถจักรยาน = 2 คัน, รถจักรยานยนต์ = 3 คัน, รถบรรทุกเล็ก = 4 คัน และรถบรรทุกใหญ่ = 5 คัน

16. สัตว์เลี้ยงในครอบครัว ไม่มี = 0 คัน, สัตว์ปีกและสัตว์เลี้ยง (5 ตัวต่อคน, หมู 1 ตัวต่อคน) = 1 คัน, วัว-ควาย = 2 คัน และบ่อปลา = 3 คัน

17. เครื่องใช้ในบ้าน โต๊ะอาหาร, ตู้เก็บอาหาร, เตียงนอน, โต๊ะเครื่องแป้ง, โต๊ะเขียนหนังสือ, โต๊ะรับแขก, ตู้เสื้อผ้าพลาสติก, ตู้เสื้อผ้าไม้, วิทยุ, โทรทัศน์สี, เครื่องเล่นวิดีโอ, นิตลม, จักรเย็บผ้า, ตู้เย็น, เครื่องเล่นเทปเสียง, วิทยุเทป ให้คะแนน 1 คัน สำหรับเครื่องใช้ที่ทำในท้องถิ่นแต่ละชิ้นที่มีในครอบครอง ให้ 2 คัน สำหรับเครื่องใช้ที่ต้องซื้อ เช่น วิทยุ, โทรทัศน์ เป็นต้น

18. เครื่องมือเครื่องใช้ในการผลิตในฟาร์มให้ 1 คัน

คะแนนรวมจากทั้ง 18 หัวข้อนี้ จะแสดงถึงระดับความเป็นอยู่ของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งก็จะแบ่งออกเป็น 1) ระดับต่ำ (29-43 คะแนน) 2) ระดับปานกลาง (44-58 คะแนน) และ 3) ระดับสูง (59-74 คะแนน)

การดำเนินกิจกรรมของครอบครัว (family practices) หมายถึง วิธีการที่ผู้ให้ข้อมูลใช้ทรัพยากรที่หาได้หรือที่มีอยู่ในแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของครอบครัว ซึ่งหมายความถึงวิธีการโดยปกติทั่วไปที่ใช้ในการสร้างผลประโยชน์และความเป็นที่ดีของครัวเรือน การวัดการดำเนินกิจกรรมของครอบครัวจะอยู่ในรูปของการทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือไม่ทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือวิธีการต่าง ๆ ในการร่วมมือกันกับผู้อื่นหรือวิธีการต่าง ๆ ที่ไม่มีการร่วมมือกันกับผู้อื่น ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้คือ

ความร่วมมือ (participative) หมายถึง การมีส่วนร่วมหรือการร่วมมือของสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวในการทำงาน แบ่งออกเป็น สามี่ ภรรยา แม่ ลูกสาว และรวม ๆ กัน ให้คะแนน 2 คะแนน สำหรับความร่วมมือในแต่ละลักษณะดังกล่าว

ไม่มีความร่วมมือ (non-participative) หมายถึง ไม่มีส่วนร่วมด้วยกัน หรือไม่มี การร่วมมือกันของสมาชิกอื่น ๆ ในครอบครัว ในการทำงานหรือว่ามีเพียงสมาชิกคนใดคนหนึ่ง ในครัวเรือนเท่านั้นที่ทำการกิจกรรมแบ่งออกเป็น ภรรยาคนเดียว, สามี่คนเดียว, ลูกชายคนเดียว, ลูกสาวคนเดียว, ญาติคนเดียว และอื่น ๆ ให้คะแนน 1 คะแนน สำหรับแต่ละแบบ

การดำเนินกิจกรรมของครอบครัวเกษตรกรในด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน มีจำนวน 4 กิจกรรม ที่ใช้ในการศึกษา คือ (1) การวางแผนครอบครัว (2) การดูแลสุขภาพและโภชนาการ (3) การใช้สินเชื่อและการชำระคืน และ (4) การผลิตในไร่นา ซึ่งในแต่ละด้านจะ ประเมินด้วยเนื้อหาที่สำคัญดังต่อไปนี้คือ

1. การวางแผนครอบครัว (family planning) ประกอบไปด้วยลักษณะ 4 ลักษณะ คือ จำนวนบุตร, ระยะห่างของการมีบุตร, ระยะเวลาที่ไม่ต้องการมีบุตรแล้ว และวิธีการต่าง ๆ ในการคุมกำเนิด ดังรายละเอียดของแต่ละข้อต่อไปนี้คือ

1.1 จำนวนบุตร 1 - 2 คน, 3 - 4 คน และมากกว่า 4 คน

1.2 ระยะห่างของการมีบุตรหรือไม่มีระยะห่างเลย ห่าง 1 ปี, ห่าง 2 - 3 ปี และห่างมากกว่า 3 ปี

1.3 ระยะเวลาที่จะเลิกมีบุตร ก่อนอายุ 30 ปี, อายุ 31 - 40 ปี และมากกว่า 40 ปี

1.4 วิธีการคุมกำเนิดที่ใช้หรือไม่ใช้เลย ด้วยมีวิธีการคุมกำเนิดแบบต่าง ๆ

2. การดูแลสุขภาพและโภชนาการ (nutrition and health care) ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

2.1 การกำหนดปริมาณสารอาหารในการประกอบอาหารแต่ละมื้อ แบ่งออกเป็น การไม่คำนึงถึงเลย คำนึงถึงสิ่งที่เป็นที่นิยมและสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ คำนึงถึงแต่สิ่งที่เห็นว่าอร่อย และมีการคำนึงถึงปริมาณสารอาหารต่าง ๆ

2.2 การเลี้ยงสัตว์และปลูกผักใช้เป็นอาหารในครอบครัว ได้แก่ ไม่เคยมีการเลี้ยงหรือปลูกเลย, เลี้ยงและปลูกไว้สำหรับกินเมื่อมีงานเทศกาลเท่านั้น, เลี้ยงและปลูกสำหรับไว้เพื่อขายเท่านั้น, เลี้ยงและปลูกไว้เพียงพอสำหรับความต้องการของครอบครัว และเลี้ยงและปลูกไว้สำหรับความต้องการของครอบครัวและเพื่อขาย

2.3 การจัดเตรียมอาหารว่างสำหรับครอบครัว กระทำโดยไม่เคยปรุงอาหารว่างเลย, ซื้อจากร้านค้า, ปรุงเองบ้างเป็นครั้งคราวตามความต้องการของครอบครัว และปรุงอยู่เสมอตามความต้องการของครอบครัว

2.4 การตรวจสอบสุขภาพของสมาชิกในครอบครัวตามปกติการปฏิบัติคือ ไม่เคยไปตรวจเลย, ไปตรวจเมื่อป่วย, ไปตรวจเมื่อมีการประกาศจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอให้ไปตรวจ และมีการตรวจสอบสุขภาพของทั้งเด็กและผู้ใหญ่ในครอบครัวเป็นประจำทุกปี

3. การใช้สินเชื่อและการชำระคืน (credit use and repayment) ได้แก่

3.1 การใช้สินเชื่อ เคยใช้สินเชื่อ, ไม่เคยใช้สินเชื่อ

3.2 แหล่งที่มาของสินเชื่อ กู้ยืมจากเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้อง กู้ยืมจากพ่อค้าคนกลาง กู้ยืมจากร้านค้าในท้องถิ่น กู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินอื่น ๆ

3.3 จำนวนของสินเชื่อที่ต้องการ น้อยกว่าความต้องการ พอเพียงกับความ
ต้องการ มากกว่าที่ต้องการ

3.4 การชำระคืนสินเชื่อ ชำระครั้งเดียวหมด ชำระตามระยะเวลาที่กำหนดไว้
ในสัญญา

4. การผลิตในฟาร์ม (farm production) ประกอบไปด้วย

4.1 พันธุ์พืชที่จะปลูก วิธีการปฏิบัติ ไม่ได้กำหนดไว้ในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก,
กำหนดไว้ในฤดูกาลเพาะปลูกเมื่อมีพันธุ์พืชพันธุ์ใหม่ออกมา และมีการกำหนดพันธุ์พืชที่จะปลูกไว้
ทุกฤดูกาลเพาะปลูก

4.2 พื้นที่ที่จะปลูกพืชแต่ละชนิด ไม่ได้มีการกำหนดไว้ว่าแต่ละพื้นที่จะปลูกพืชอะไร,
กำหนดไว้เพียงแค่ว่าในฤดูกาลว่าจะปลูกพืชชนิดใดในพื้นที่นี้ และกำหนดไว้ในทุกฤดูกาลเพาะปลูก
ว่าจะปลูกพืชชนิดใดตามสภาพพื้นที่

4.3 ระยะเวลาที่จะปลูก ไม่ได้กำหนดไว้, กำหนดไว้ต่อเมื่อมีงานในไร่ร่นน้อย
และกำหนดไว้ทุก ๆ ฤดูกาลเพาะปลูก

4.4 ชนิดของปุ๋ยที่ใช้แต่ละอย่าง ไม่ได้กำหนด กำหนดไว้เอง กำหนดไว้เมื่อ
เกษตรตำบลแนะนำ และกำหนดไว้เมื่อพนักงานขายของบริษัทแนะนำ

4.5 วิธีการป้องกันและการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืชไม่ได้กำหนด กำหนดไว้
โดยใช้ตัวเบี่ยงผันและกับดัก กำหนดไว้โดยการใส่สารเคมี

4.6 ระยะเวลาเก็บเกี่ยว ไม่ได้มีการกำหนดระยะเวลาไว้ว่าจะเก็บเกี่ยวเมื่อ
ไหน หรือกำหนดต่อเมื่อถึงเวลาอันสมควร, กำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมที่สุดที่จะเก็บเกี่ยว
เอาไว้โดยคำนึงถึงสภาพอากาศ ราคา และสูกแก่ของพืชนั้น ๆ

การทดสอบแบบสัมภาษณ์

(Pre-testing of the Research Instrument)

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแนวทางในนิยามศัพท์-ปฏิบัติการ จากนั้นได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการเพื่อพิจารณาความตรงของเนื้อหา (content validity) และได้แก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการเสนอแนะ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบใช้กับเกษตรกร ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวบ้านศรีบุญเรือง หมู่ที่ 9 ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มประชากรที่ศึกษา จำนวน 10 คน เพื่อทดสอบความเที่ยง (reliability)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Gathering)

1. ทำหนังสือจากสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ ในนามบัณฑิตศึกษา และผู้วิจัยถึง นายอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมทั้งสำเนาโครงการวิทยานิพนธ์เพื่อขออนุญาตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย
2. ประสานงานโดยตรงกับผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับอำเภอ และระดับตำบล เพื่อแจ้งกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลาที่กำหนด
4. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แปลความ นำสรุปและรายงานผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดรหัสและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences : SPSS) สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ

1. ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) เพื่อแจกแจงความถี่ในการจัดลำดับขั้นของคุณสมบัติส่วนบุคคล ลักษณะของครอบครัว เศรษฐกิจ สังคมและจิตวิทยาของผู้ให้ข้อมูล และการดำเนินกิจกรรมของครอบครัวเกษตรกรในด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
2. ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางของคุณสมบัติส่วนบุคคลและเศรษฐกิจ
3. สถิติสหสัมพันธ์ตามแบบของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัตส่วนบุคคล ลักษณะของครอบครัว เศรษฐกิจ สังคมและจิตวิทยาของผู้ให้ข้อมูลกับการดำเนินกิจกรรมของครอบครัวเกษตรกรในด้านที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

(Research Duration)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 13 เดือน โดยแบ่งตามกิจกรรม ดังนี้

1. จัดทำโครงการวิจัย	3	เดือน	(มีนาคม - พฤษภาคม 2534)
2. รวบรวมข้อมูล	1	เดือน	(มิถุนายน 2534)
3. วิเคราะห์ข้อมูล	2	เดือน	(มีนาคม - เมษายน 2535)
4. เขียนรายงาน	7	เดือน	(มิถุนายน - ธันวาคม 2535)